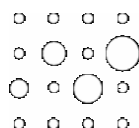

SYMBOLCHURCHES

Sponsorowane przez

VolkswagenStiftung

Opis badania naukowego

Do socjologicznego badania specjalistycznego:

„Użytkowanie i znaczenie wybranych

Kosciółów/Symboli“

realizowanego w ramach projektu

„Koscioly/Symbole w religijnych i politycznych przełomach w regionie nadbałtyckim.
Rekonstrukcja i analiza ich religijnych i urbanistycznych sposobów użytkowania i funkcji w
Lubece – Kilonii – Wismarze – Stralsundzie – Szczecinie – Gdansku – Kaliningradzie”

Universität Hamburg

Institut für Soziologie

Prof. Dr. Rolf v. Lüde, Dipl. Soz. Anna Körs

Allende-Platz 1

20146 Hamburg

Tel.: +49-(0)40-428 38-6111

Fax: +49-(0)40-428 38-2499

Email: luede@uni-hamburg.de, anna_koers@sozialwiss.uni-hamburg.de

Stan: luty 2004

Spis treści

	strona
1. Wprowadzenie.....	3
2. Okreslenie celu socjologicznego badania specjalistycznego.....	4
3. Koncepcja metodyczna.....	5
3.1 Analiza synoptyczna uczestniczących w projekcie Kosciół/Symboli	6
3.2 Wywiady z ekspertami.....	8
3.3 Ankietowanie osób korzystających z Kosciół/Symboli.....	10
3.4 Socjologiczna ocena ogólna.....	12
4. Plan pracy w etapach.....	13

1. Wprowadzenie

Sensem i celem niniejszego opisu badania naukowego jest przedstawienie w zarysie socjologicznego badania specjalistycznego „Użytkowanie i znaczenie wybranych Kościołów/Symboli” w projekcie „Kościół/Symbole w przełomach religijnych i politycznych w regionie nadbałtyckim. Rekonstrukcja i analiza ich religijnych i urbanistycznych sposobów użytkowania i funkcji w Lubece – Kilonii – Wismarze – Stralsundzie – Szczecinie – Gdańsku – Kaliningradzie”.¹ Tworzy on tym samym podstawę do pracy nad socjologicznym badaniem specjalistycznym i służy w szczególności wewnętrznej koordynacji pomiędzy Instytutami Socjologii biorących udział w projekcie Uniwersytetów w Hamburgu, Gdańsku i Kaliningradzie, socjologiczna grupa robocza, która zawiązała się na odbywającej się w dniach 02-04.10.03 w Gdańsku konferencji wstępnej, specjalnymi doradcami-wolontariuszami jak też kościelnymi partnerami Kościołów/Symboli na miejscu. Ponadto ten opis badania naukowego powstaje również w odniesieniu do projektu ogólnego a jego zadanie polega na tym, aby socjologiczne określenie celu i etapy pracy uczynić bardziej przejrzyste i w ten sposób stworzyć warunki do porozumienia, dopasowania i zazebienia między trzema poszczególnymi badaniami. W końcu zwraca się on też do osób fachowo zainteresowanych spoza projektu w celu ogólnej informacji, bądź fachowej wymiany aż do sprawdzenia możliwości kooperacji.

Przedłożony opis badania naukowego opiera się na szeregu prac wstępnych i jest wynikiem socjologicznego odczytania wniosku projektu, wzorowanego na tym planu roboczego do „Zarysu prowizorycznego opisu badania naukowego do badania socjologicznego badania specjalistycznego”, który został przedyskutowany w socjologicznej grupie roboczej na konferencji w Gdańsku, jak również należących do tego protokołów a także większej ilości rozmów i spotkań z osobami odpowiedzialnymi za projekt przy jednostce roboczej „Kościół i miasto” Instytutu Teologii Praktycznej o kierunku Teologia Ewangelicka Uniwersytetu w Hamburgu. Opis ten należy rozumieć jako koncept przewodni, tzn. najważniejsze parametry zostały w większości uzgodnione na bazie tego wspólnego procesu pracy, jakkolwiek koncept ten również w obecnym układzie posiada jedynie status prowizoryczny, ponieważ – jak zostało to poniżej wytłumaczone – dokładne wytyczenie celu i sposobu postępowania w specyficznych rozdziałach badania ma sens nie a priori, lecz dopiero w kontekście organizacyjnych warunków ramowych i merytorycznych rozpoznań według zasady „work in progress”.

Tak więc np. na pytanie o liczbę włączanych Kościołów jako obiektów badawczych można odpowiedzieć dopiero na bazie poprzedzającej gruntownej analizy natomiast kwestia dotycząca odpowiedniego wyboru partnerów do wywiadu na temat symbolizacji może być zdecydowana dopiero po odpowiednich teoretycznych rozważaniach.

¹ Projekt finansowany jest przez Fundację Volkswagena i należy do podjętej w 2000 roku inicjatywy wspierającej „Jedność w wielości? Podstawy i założenia zjednoczonej Europy”, która w obliczu nadchodzącego rozszerzenia UE realizuje cel zbadania wielości i heterogeniczności wschodnioeuropejskiego obszaru kulturowego i zarazem jego związków z innymi częściami Europy, tak aby stworzyć historyczne i kulturowe warunki do zjednoczenia obu części Europy. Projekt rozdziela się na trzy dziedziny badań specjalistycznych (badania liturgiczno-teologiczne, badania z zakresu historii sztuki i architektury, badania socjologiczne) a jego czas trwania wynosi łącznie 36 miesięcy (od października 2003), przy czym równocześnie prowadzone badania będą zakończone po 24 miesiącach. Dalsze informacje na ten temat są dostępne na stronie internetowej projektu pod adresem <http://www.ambercoast.pg.gda.pl>.

Wywody takie dziela sie nastepujaco: najpierw szkicuje sie nadrzedny cel badania socjologicznego (rozdzial 2). Nastepnie objasnia sie w zarysie rozwiniety w tym celu koncept metodyczny skladajacy sie z trzech ugruntowanych teoretycznie jednostek badawczych - analizy synoptycznej, wywiadów z ekspertami i ankietowanie osób korzystajacych z Kosciola - przy czym za kazdym razem podejmuje sie kwestie ogólnego ustalenia celu, merytorycznych pytan przewodnich i metodycznego sposobu podejscia do tematu (rozdzial 3). Na koncu opisu badania naukowego znajduje sie plan pracy, który umozliwia podsumowujacy poglad na temat czasowo-merytorycznych etapów (M1-M10) badania socjologicznego (rozdzial 4).

2. Okreslenie celu socjologicznego badania specjalistycznego

Projekt zatytulowany „Koscioly/Symbole w przełomach religijnych i politycznych w regionie nadbałtyckim” zajmuje sie w ogólnej perspektywie rola i funkcja znaczących Kosciół/Symboli z okresu gotyku w regionie nadbałtyckim oraz ich religijnymi i politycznymi potencjalami na tle integracji europejskiej. Podstawowa hipoteza mówi, ze rozwój Unii Europejskiej nie daje sie ograniczyc jedynie do aspektów ekonomicznych i politycznych, lecz wymaga on fundamentu europejskiego dziedzictwa kulturowego jak tez symbolizacji tego fundamentu. Wymienione tu Koscioly/Symbole moga miec w tym centralne znaczenie. Przypuszcza sie, ze od Kosciół/Symboli jako reprezentacyjnych miejsc symbolicznych moze rozchodzic sie sila integrujaca w obrebie danego miasta, w obrebie regionu nadbałtyckiego a takze w obrebie rozrastajacej sie europejskiej wspólnoty (odnosnie blizszego objasnienia patrz wnioski). Zbadanie tego oraz dostarczenie podstawowych rozpoznan bedzie zadaniem trzech odrebnych badan naukowych wraz z ich wlasnym spojrzeniem, teoretycznymi dojsciami i metodycznymi zalozeniami.

Za tak zwane Koscioly/Symbole uchodza takie koscioly, które poprzez kolektywne przypisywanie im znaczenia równiez publicznie laczy sie i postrzega z ich symbolicznym znaczeniem. Pojecie „Kościół/Symbol” wskazuje tym samym na wykraczajacy poza zwykla symboliczna funkcje kosciółw przerost znaczeniowy. Co reprezentuja Koscioly/Symbole, co znacza, jaka pelnia funkcje, na czym polega ich symboliczny kapital, jak funkcjonuje proces symbolizacji etc. – oto główne pytania, którymi zajmowac sie beda (socjologiczne) prace badawcze. Zrozumienie pojecia Kosciola/Symbolu moze byc wiec z poczatku tylko prowizoryczne, jednak później stan ten musi ulec zmianie zas samo pojecie poprzez proces badawczy zostac blizej okreslone i bardziej namacalne. Przebadanych zostanie 12 Kosciół/Symboli w siedmiu miastach: poczawszy od Lubeki jako pierwowzoru gotyku nadbałtyckiego (St. Marien, St. Petri) poprzez Kilonie (St. Nikolai), Wismar (St. Marien, St. Nikolai, St. Georgen), Stralsund (St. Nikolai, St. Jakobi), Szczecin (Sw. Jakuba), Gdansk (Sw. Marii, Sw. Jana) a skonczywszy na Królewcu/Kaliningradzie (katedra).

Ogólnym celem socjologicznego badania specjalistycznego jest analiza znaczenia, funkcji i oddziaływania Kosciół/Symboli. Chodzi tu o zrozumienie procesu symbolizacji poprzez uchwycenie i opisanie form uzytkowania i przypisywania im znaczenia. Badane bedzie, jak korzysta sie zewnetrznie/wewnetrznie z Kosciółw, w jakiej formie i z jaka intensywnoscia dzialaja one jako symbol i jakie przypisuje sie im znaczenia. Poprzez zbadanie

Do opracowania tych nadrzędnych zagadnień włącza się przeróżne metodyczne sposoby podejścia i stosuje zarówno sposoby jakościowe jak też ilościowe metody badawcze.

Koncepcja metodyczna socjologicznego badania specjalistycznego składa się z trzech teoretycznie ugruntowanych i powiązanych ze sobą badań czastkowych. Można je naszkicować w następujący sposób:

Socjologiczne badanie specjalistyczne

Teoretyczna praca podstawowa

1.
Analiza synoptyczna

2.
Wywiady z ekspertami

Analiza/Ocena

3.
Ankietywanie osób korzystających z kościołów

Analiza/Ocena

4. Całosciowa socjologiczna ocena form użytkowania i znaczenia Kościołów/Symboli

Badania liturgiczno – teologiczne

Badania z zakresu historii sztuki i architektury

„trzystopniowy proces recepcji” - teologiczno/polityczna interpretacja i stanowisko Kościoła – z podkreśleniem profili, perspektyw, potencjałów Kościołów/Symboli i „Sieci bałtyckich Kościołów/Symboli”

5

Baza dla empirycznej pracy naukowej będzie podstawowa rozprawa teoretyczna. Do tego będą musiały być wykorzystane przede wszystkim socjologiczne teorie symbolu, jak również, w miarę potrzeby, socjologiczne teorie przestrzeni, jak i teorie dotyczące kolektywnej pamięci i socjologii wiedzy. Ponieważ istnieje dysonans między dużą kompleksowością pytań naukowo-badawczych a tylko w ograniczonym stopniu będącymi do dyspozycji środkami badawczymi, należy możliwie precyzyjnie i w oparciu o konkretne zainteresowania poznawcze socjologicznego badania specjalistycznego ukierunkować wybór i rozwój relewantnych zagadnień do pracy teoretycznej. Przewiduje się fazę intensywnej pracy teoretycznej w pierwszej połowie roku prowadzenia badania specjalistycznego w celu stworzenia teoretycznego fundamentu (M3). Poza tym teoretyczna praca nad podstawami będzie w sposób stały towarzyszyć trzem przewidzianym badaniom cząstkowym i będzie integralną częścią składową socjologicznego badania specjalistycznego.

3.1 Analiza synoptyczna uczestniczących w projekcie Kościołów/Symboli

Punktem wyjściowym socjologicznego badania specjalistycznego jest analiza synoptyczna uczestniczących w projekcie 12 Kościołów/Symboli znajdujących się w następujących 7 miastach: Kilonii, Lubece, Wismarze, Stralsundzie, Szczecinie, Gdańsku i Kaliningradzie. Ogólnym celem tej części badań jest opisanie uczestniczących kościołów z uwzględnieniem ich szczególnych cech z zakresu budownictwa, historii, stanu osobowego, organizacji, struktury socjalnej, przestrzeni i ekonomii. W ten sposób powstanie możliwie pełna baza wiedzy, która umożliwi zarówno profilowe jak i porównawcze spojrzenie na poszczególne kościoły i ich analogie i różnice. Poza tym analiza synoptyczna służy jako podstawa i stanowi niezbędny warunek do przeprowadzenia dwóch następnych etapów badawczych (patrz dalej).

Wiodące problemy analizy synoptycznej kierują się sformułowanymi we wniosku zainteresowaniami oraz koncentrują się głównie na opisanu stanu istniejącego na podstawie tzw. „hard facts” i na obszarze „zewnętrznego korzystania” jako centralnego zakresu poznawczego socjologicznego badania specjalistycznego.

Wiodące zagadnienia analizy synoptycznej brzmią następująco:

- Jak należy opisać instytucjonalne i przestrzenne warunki ramowe danego Kościoła – jako warunek niezbędny dla form użytkowania i partycypacji jak również indywidualnych i kolektywnych procesów symbolizacji?
- Jakie istnieją obecnie formy oficjalnego/zewnętrznego użytkowania w poszczególnych Kościołach/Symbolach? Jakie istnieją zewnętrzne, ukierunkowane na działanie formy partycypacji i w jakim stopniu ma miejsce instytucjonalizacja możliwości partycypacji? Jak należy opisać zasięg i oddziaływanie kościoła (centralizacja i promień oddziaływania). Do jakich grup docelowych zwraca się w jakim stopniu i z jaką intensywnością dociera się do nich?

- Jak można opisać lokalne, regionalne związki poszczególnych kościołów i jakie istnieją powiązania w środowisku narodowym/europejskim a w szczególności w obrębie obszaru nadbałtyckiego?

Opracowanie tych wiodących pytań dokonuje się przez ich umiejscowienie w odpowiednim katalogu kryteriów, który przy systematycznym rejestrowaniu uczestniczących w projekcie Kościołów posłuży za podstawę. Cztery nadrzędne zakresy takie jak: organizacja kościoła, gmach kościoła (pierwsze pytanie wiodące), kościelne struktury ofert (drugie pytanie wiodące), jak również partnerstwa i powiązania (trzecie pytanie wiodące) zostaną każdorazowo uchwycone dzięki szeregowi relewantnych cech, przy czym główny nacisk kładzie się na pytania dotyczące oferowanych form użytkowania/partycypacji. Wybór cech uważany jest za nie zamknięty i może w dalszym przebiegu badań ulec poszerzeniu bądź zawężeniu.

Uzyskiwanie danych do tego tematu następuje początkowo poprzez ocenę przedłożonych materiałów wtórnych – jak na przykład spisane wykłady przedstawicieli poszczególnych kościołów na odbywającej się w Gdańsku konferencji wstępnej, prezentacje internetowe kościołów lub miast, opisy w literaturze, informacje turystyczne itp. W celu uzyskania dalszych informacji, które są niedostępne drogą wtórną (pośrednią), będziemy w ramach dalszej pracy zwracać się do partnerów kościelnych z prośbą o docelową pomoc przy zdobywaniu materiałów a w szczególności dostępu do kościelnych wewnętrznych dokumentów, jak na przykład statystyk odwiedzających Kościół.

W rezultacie analiza synoptyczna dostarcza obszernej wiedzy na temat aktualnego stanu danego Kościoła ze szczególnym uwzględnieniem oferowanych przez Kościół form użytkowania. Z uwagi na dalszy przebieg badania socjologicznego specjalistycznego ma ona służyć jako podstawa wyboru Kościołów/Symboli, które będą dokładniej analizowane. Analiza synoptyczna dostarcza informacji na temat istniejących między poszczególnymi kościołami podobieństw i różnic oraz mówi o tym, czy „wspólny mianownik” na dalszych etapach badania wystarczy do zapewnienia merytorycznej porównywalności lub jednorodnego metodycznego sposobu postępowania oraz o tym, czy poszczególne kościoły wykazują tak duże różnice, iż z powodu ich odrębności będą one wymagały osobnego opracowania, co w dalszej konsekwencji spowoduje, że Kościoły te nie będą mogły być uwzględnione w niniejszym badaniu. Warunkiem zakwalifikowania poszczególnych kościołów do dalszych etapów badawczych jest poza tym możliwość i chęć wspierania badań przez miejscowych partnerów kościelnych: najpierw, jak zostało to wyżej opisane, przy zdobywaniu materiałów oraz dostępu do informacji, później również przy nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi uczestnikami wywiadów (patrz rozdział 3.2) a także przede wszystkim przy przeprowadzaniu ankiet z osobami korzystającymi z Kościoła, które bez tego nie miałyby szans powodzenia. Ankietowanie osób korzystających z Kościoła ma tylko wówczas wartość badawczą, jeżeli dzięki wspólnemu działaniu z miejscowymi partnerami weźmie w nim udział odpowiednio duża liczba osób i w efekcie uzyska się wystarczająco wysoka liczba wypełnionych kwestionariuszy (patrz rozdział 3.3). Wyjaśnienie tego typu aspektów organizacyjnych i technicznych warunków ankietowania jest również częścią składową analizy synoptycznej jako doświadczalnej fazy badania (M2).

3.2 Wywiady z ekspertami

Ogólny cel wywiadów z ekspertami osadzony jest na kilku poziomach znaczeniowych: w pierwszym rzędzie służy one skompletowaniu analizy synoptycznej. Dzięki nim uzyskane tam informacje powinny ulec dopełnieniu o pozostałe ewentualnie brakujące i niedostępne z powodu opisanego w rozdziale 3.1 wtórnego udostępnienia źródeł a następnie w ogólnym opisie dane powinny zostać sprawdzone pod względem ich zgodności i kompletności. Ponadto dzięki wywiadam z ekspertami wiedza na temat tzw. „twardych faktów” przedmiotu pochodząca z analizy synoptycznej powinna zostać uzupełniona o subiektywne oszacowania i oceny stanu obecnego danego Kościoła oraz jego przyszłego rozwoju. Poza tym wywiady te powinny dostarczać rozpoznanie odnośnie standaryzowania kompleksowych zagadnień dotyczących „wewnętrznego korzystania” z poszczególnych Kościołów i ich „symbolicznego oddziaływania” na osoby korzystające z Kościoła jako drugiego trzonu socjologicznego badania specjalistycznego. Ogólne spektrum zainteresowań rozpoznaniem obejmuje więc po pierwsze ocenę i oczekiwane perspektywy form użytkowania Kościoła po drugie zaś uzyskanie hipotez odnośnie symbolicznego oddziaływania danego Kościoła. Wywiady z ekspertami jako druga jednostka badawcza dostarczają w ten sposób – podobnie jak analiza synoptyczna - ważnego wkładu w wymagana wiedzę podstawowa dla następującej po niej ankiety z osobami korzystającymi z Kościoła, jak też posiadają swoje odrębne niezależne znaczenie oraz walory poznawcze.

Wiodące zagadnienia w wywiadzie z ekspertami brzmią następująco:

- Czy u podstaw Kościoła/Symbolu leży jakieś specyficzne (liturgiczne, kulturalne, społeczne, polityczne) rozumowanie – jeśli tak to jakie? Jak oceniana jest „rama instytucjonalna” a jak „struktura wewnętrzna”? Jakie istnieją strukturalne problemy/obszary problemowe?
- Jak ocenia się aktualne, zewnętrzne korzystanie/uczestniczenie w ofertach ze strony Kościoła. Czy istnieją różnice pomiędzy faktycznym a pożądanym korzystaniem/udziałem? Jakie są możliwości i granice korzystania z pomieszczeń kościelnych?
- Jakie są formy nieoficjalnego/subkulturalnego/prywatnego użytkowania oraz wewnętrznej i duchowej partycypacji w treściach i kształcie kościoła? Jakie istnieją „cywilno-religijne, subiektywnie prywatne rytuały? Gdzie leżą linie konfliktów między „wewnętrznymi a zewnętrznymi kulturami partycypującymi” ewent. formami użytkowania?
- Jakie istnieją hipotezy odnośnie wpływu Kościołów /Symboli na „obecne, wewnętrzne procesy utożsamiania się indywidualnych osób jak też różnych grup”? W jakim stopniu przekazywane są przez Kościoły/Symbole „poglądy, odwołania do wartości, spirytualne utrwalenie”?
- Jak ocenia się przyszły rozwój Kościołów /Symboli? Jakie są „zyczenia/obawy na przyszłość” względem potencjałów integracyjnych/konfliktogennych Kościoła (Kościół jako „siła aktywnie tworząca”? Gdzie upatruje się szans i granic łączenia w obszarze nadbałtyckim? Czy istnieją opinie o zajmowaniu stanowiska/podejmowaniu zobowiązań przez Kościoły/Symbole w procesie integracji europejskiej – jeżeli tak to jakie?

Wywiady z ekspertami maja byc przeprowadzone z osobami, które na podstawie swojej profesji lub tez srodowiska pracy dysponuja odpowiednia wiedza i doswiadczeniem na temat stanu badan danego kosciola. Wyróżnia sie tu trzy grupy ekspertów, którzy ze wzgledu na swoja funkcje i zalezna od tego (wewnetrzna / zewnetrzna) perspektywe niczym skoncentrowane kregi dadza umiescic sie wokół wspólnego centralnego punktu danego Kosciola: jest to po pierwsze grupa tych osób, dla których Kosciół stanowi ich bezposrednie srodowisko pracy i które dlatego postrzegaja go przede wszystkim z perspektywy wewnetrznej (np. ksieza, pracownicy koscielni), po drugie grupa osób, które pracuja nie bezposrednio w danym kosciele, jednak pozostaja w styczności ze srodowiskiem koscielnym i poprzez udzial w administracyjno-politycznym planowaniu i organizacji maja bezposredni wpływ na jego ksztalt (np. członkowie zarzadu Kosciola, koscielnych organizacji charytatywnych), po trzecie grupa tych osób, które sprawuja funkcje poza Kosciolem, ale w obrebie miasta i reprezentuja perspektywe zewnetrzna (np. przedstawiciele wladz miasta, urzedu rozwoju miasta, turystyki) po czwarte zas jest to grupa tych osób, które zajmuja sie danym Kosciolem, lub ewentualnie abstrahujac od tego zajmuja sie wyzej wymienionymi wiodacymi zagadnieniami dotyczacymi procesów „symbolizacji” jako przedmiotu badan naukowych.

Główne zagadnienia a w szczególności te dotyczace „wewnetrznego korzystania” i „symbolizacji” wymagaja na dalszym etapie merytoryczno-koncepcyjnego objasniania i konkretyzowania. Aby móc wysuwac uzasadnione hipotezy odnosnie procesów nadawania rangi symbolu, wymagana jest podstawowa teoretyczna rozprawa. Precyzowanie głównych pytan wymaga zas uprzedniej gruntownej pracy teoretycznej. Następnie oczekiwany zbiór rozpoznan pochodzacy z czterech wymienionych grup nalezy antycypowac z dana perspektywa badz objasnic zwiazek pomiedzy pytaniami a potencjalnymi interlokutorami. Powinno sie na przyklad sprecyzowac, jakie pytania nalezy kierowac do których grup osób a takze które z nich maja nadrzedny charakter(M4).

Aby zapewnic porównywalnosc danych, dazy sie do przeprowadzenia wywiadu z przynajmniej jednym przedstawicielem z kazdej wymienionej grupy na jeden Kosciół. Liczba oraz wybór ekspertów jest uzalezniony od finansowo-organizacyjnych warunków ramowych, lub od liczby bedacych do zbadania Kosciółów/Symboli, jak tez od panujacej na miejscu sytuacji. Pytanie, jak dalece powiedzie sie realizacja planowanej liczby wywiadów z ekspertami, zalezy w duzym stopniu od mozliwego wsparcia ze strony partnera koscielnego, tzn. od osobistej gotowosci do rozmowy jak tez od udzielenia pomocy przy ustalaniu dalszych odpowiednich rozmówców. Te kwestie pozostawia sie do dalszej rozwagi.

Wywiady powinny byc przeprowadzone w postaci indywidualnych rozmów za pomoca czesciowo skonstruowanego motywu przewodniego danej rozmowy. Beda one zgodnie ze standardami recznie protokolowane w postaci centralnych wypowiedzi oraz dodatkowo nagrywane na kasete, co oznacza ze wywiad bedzie w calosci udokumentowany i bedzie mógł byc odtworzony w celu oceny decydujacych sekwencji (M5).

Uzyskane w ten sposób dane beda systematycznie poddawane analizie jakosciowej. Metody jakosciowe obejmuja zasadniczo dane w niestandardowej pod wzgledem jakosci formie i oceniaja je nie poslugujac sie przy tym procedurami matematyczno-statystycznymi ale za pomoca metod jakosciowych, w szczególności przez typujace porównania. Metoda

jakosciowa jest otwarta i uzyskuje wyniki z danych droga rozumowego pojmowania. Tak wiec również w niniejszym badaniu specjalistycznym charakterystyczne dla oceny wywiadów z ekspertami bedzie to, ze analiza danych z przeprowadzonymi rozmowami nie wzo-ruje sie na ilosci, i nie chodzi tu przede wszystkim o czestotliwosc zgodnych wypowiedzi ekspertów, ma ona raczej za zadanie rozwijac wymiary i kategorie, dzięki którym bedzie mozna uchwycic najwazniejsze informacje i typowe struktury w wypowiedziach oraz ustalic różnorodnosc perspektyw. W ten sposob uzyska sie glebsze poznanie i lepsza strukture pytan badawczych dotyczacych uzytkowania i znaczenia poszczególnych Kosciolów/Symboli (M6).

Dane pochodzace z synoptycznej analizy oraz informacje z wywiadów z ekspertami dostarczaja obszernej wiedzy i prowadzi do niezbędnego uwrażliwienia na obszar badan. Te doswiadczalne fazy badan pozostaja w scislym zwiazku z opierajaca sie na nich ankietą osób korzystajacych z Kosciola.

3.3 Ankietowanie osób korzystajacych z Kosciolów/Symboli

Ogólnym celem ankietowania osób korzystajacych z Kosciola jest uzyskanie uogólnionych wypowiedzi odnosnie form uzytkowania i oczekiwanych perspektyw jak tez przypisywania znaczenia Kosciolom/Symbolom z perspektywy osób korzystajacych. O ile uprzednie doswiadczalne etapy badawcze byly ukierunkowane na uzyskiwanie danych jakosciowych, o tyle ankietowanie osób korzystajacych z Kosciola ma umozliwic ilosciowe wypowiedzi.

Za ilosciowe badania uchodza zasadniczo takie, w których dane z reguly uzyskuje sie dzięki mierzeniu i liczeniu, zas analizuje metodami matematyczno-statystycznymi. Podczas gdy metoda jakosciowa dziala indukcyjnie, a wiec na zasadzie dostarczania hipotez, to badanie ilosciowe postepuje droga dedukcji/falsyfikacji i daje mozliwosc sprawdzania hipotez. Warunkiem tego jest wystarczajaco duza liczba ankietowanych osób oraz czesciowo standaryzowany instrument wywiadu, który umozliwi tego typu sprawdzanie.

Podstawowe zagadnienia poruszane w ankiecie osób korzystajacych z Kosciola brzamia nastepujaco:

- Kim sa osoby korzystajace z Kosciola (cechy socjalno-demograficzne)? Jak jest ich osobiste odniesienie do Symbolu/Kosciola (zwiazek biograficzny, zwiazanie emocjonalne/uczuciowe, powody uczestnictwa, sklonnosci do/powody odstepienia od Kosciola)?
- Jak mozna scharakteryzowac „aktualne, zewnetrzne korzystanie z Kosciola” („ogólne oczekiwania, stopien znajomosci, czestosc korzystania, oceny, problemy, perspektywy, nastawienie do pluralistycznych form korzystania/ korzystania prez obcych)?
- Jak mozna scharakteryzowac „wewnetrzne uzytkowanie” (nastawienie, odwolanie do wartosci, spirytualne utrwalenie, lancuch skojarzen o Kosciele/ gmachu Koscielnym)? Co mozna powiedziec o wewnetrznym procesie symbolizacji, jak mozna opisac rodzaj i intensywnosc subiektywnego przydzielania rangi symbola?

- Co można powiedzieć o przeżywaniu przestrzeni, zachowaniu w przestrzeni od strony intencyjnego korzystania („przestrzeń przeżywana”)?

Ankietowanie skierowane jest do grupy docelowej osób korzystających z Kościoła i powinno zostać przeprowadzone na możliwie jak największej liczbie 12 Kościołów/Symboli. Trudne jest jednak przeprowadzenie ankiety z osobami korzystającymi z Kościoła na danej powierzchni, gdyż po pierwsze zwiększyłoby to znacznie warunki finansowe i organizacyjne a po drugie poszczególne Kościoły wykazują częściowo znaczne różnice i nie da się ich porównać bądź określić posługując się tym samym instrumentem ankietowym. Decyzja, które Kościoły zostaną włączone w ten projekt, zostanie podjęta pod względem merytorycznym na bazie analizy synoptycznej jak również wywiadów z ekspertami, zaś pod względem finansowo-organizacyjnym w uzgodnieniu z osobami odpowiedzialnymi za projekt. Ważnym kryterium będzie tu ponadto możliwość wspierania i współpracy ze strony partnerów kościelnych na miejscu. W celu uzyskania wysokiej liczby przypadków oraz porównywalnych ocen na temat analogii i różnic pomiędzy biorącymi udział miastami Kilonia, Lubeka, Wismarem, Stralsundem, Szczecinem, Gdanskim i Kaliningradem dąży się do włączenia każdego z tych siedmiu miejsc z przynajmniej jednym Kościołem/Symbolem.

Grupa do której skierowana jest ankieta są osoby korzystające z Kościoła. Również tu, podobnie jak w przypadku rozmówców i wywiadów z ekspertami, różni się grupy, które pod względem korzystania z Kościołów/Symboli jako wspólnego punktu centralnego można sobie wyobrazić jako skoncentrowane kregi: krąg wewnętrzny tworzą te osoby korzystające z Kościoła, którzy należą do parafii i regularnie uczestniczą w wydarzeniach Kościoła. Do drugiego kręgu zalicza się te osoby, które wprowadzi oficjalnie również są członkami parafii, lecz korzystają z Kościoła nieregularnie podczas specjalnych okazji. Dalszą grupę stanowią mieszkańcy miasta, którzy nie należą do parafii, lecz odwiedzają Kościół/Symbol od święta. Od tej grupy wyraźnie odróżnia się grupę tych osób, które korzystają z Kościoła nie będąc ani parafianami ani obywatelami miasta, osoby te pochodzą z zewnątrz i odwiedzają Kościoły/Symbole celowo lub przypadkiem: np. turyści.

Zasadnicze zainteresowanie wynikami przeprowadzonej na osobach korzystających z Kościoła ankiety skierowane jest do członków parafii, a także do grupy osób uczęszczających do Kościoła, które to należą do parafii lub mieszkają w danym mieście. Również od strony praktycznej grupa ta jest, przede wszystkim z powodów swej osiągalności i motywacji, faworyzowana grupą docelową częściowo standaryzowanej ankiety. Dla ujęcia dalszych perspektyw innych grup osób korzystających z Kościoła byłyby potrzebne odpowiednie dodatkowe instrumenty, sposoby postępowania etc. (=własny wywiad) (M7).

Ankieta będzie przeprowadzana pisemnie, gdyż zaangażowanie i koszty związane z wywiadem „face to face” i/lub telefonowaniem byłyby wyraźnie za wysokie. Za instrument ankiety służy na podstawie materiału danych z analizy synoptycznej i wywiadów z ekspertami po części standardowy kwestionariusz do samodzielnego uzupełniania przez ankietowanego. Punktem wyjściowym i końcowym przeprowadzanego wywiadu ma być dany Kościół/Symbol, tzn. kwestionariusze mają być rozdawane osobom korzystającym z Kościoła przez partnerów kościelnych i inne osoby, które będą zajmowały się rozpowszechnianiem informacji na miejscu (np. pracownicy przykościelni, konfirmanci) oraz być ponownie przez nich zbierane. Możliwa do sprawdzenia alternatywa jest dostarczenie ankiet pocztą i

ta sama droga ich odesłanie, co jednak wiąże się z kosztami i wymagałoby dostępu do adresów parafian tudzież mieszkańców miasta.

Zasadniczym problemem pisemnego ankietowania jest w porównaniu do innych rodzajów ankietowania z reguły znacząco niska kwota zwrotów, tzn. udział zwracanych w stosunku do rozdawanych kwestionariuszy. Tym bardziej istotne dla uzyskania odpowiedniej liczby przypadków staje się zastosowanie środków motywujących, jak np. list oficjalny ze strony kościoła, miasta i uniwersytetu, w którym to podkreśli się wartość i interes publiczny uzyskania tego rodzaju wyników. Największy potencjał motywacyjny będzie jednak należał do samych partnerów kościelnych i pracowników Kościoła, ponieważ to właśnie oni znajdują się w bezpośrednim kontakcie z ankietowanymi i mają bezpośredni wpływ na miejscu. Bez intensywnej współpracy ze strony przedstawicieli danego Kościoła/Symbolu nie będzie możliwe pomyślne przeprowadzenie planowanego ankietowania osób korzystających z Kościołów/Symboli.

W celu uzyskania wiarygodnych wyników dąży się do uzyskania jak najwyższej liczby wypełnionych kwestionariuszy, najmniej jednak 100 na jeden Kościół/Symbol. Po zakończeniu ankietowania dane zostaną przeanalizowane w formie zliczenia częstotliwości ich występowania po odpowiednim przygotowaniu za pomocą systemu SPSS (Superior Performing Software System), będącego powszechnym pakietem programowym stosowanym w doświadczalnych badaniach socjologicznych. Tak samo jak nie tworzy się ankiety bez uprzedniego przejrzania w „fazie doświadczalnej” przedłożonego materiału zawierającego dane, czy też bez przeprowadzenia rozmów z ekspertami i opracowania bazy teoretycznej, tak też dane pochodzące z wywiadu nie powinny być analizowane i interpretowane „w powietrzu”, lecz o ile jest to możliwe być porównywane z wynikami innych badań dotyczących podobnych zagadnień oraz przedstawione we wzajemnym związku (M9).

3.4 Socjologiczna ocena ogólna

Tak jak zostało to ukazane w schematycznym zarysie do opisu badania naukowego i w poprzednich rozdziałach 3.1 do 3.3, socjologiczne badanie specjalistyczne zawiera wielostopniowy proces badawczy składający się z różnych metodycznych założeń. W fazie doświadczalnej badania obok podstawowych teoretycznych rozważań i analizy danych wtórnych dotyczących poszczególnych Kościołów/Symboli powinny być przeprowadzone jakościowe wywiady z ekspertami a w następującej po niej części głównej ankietowanie osób korzystających z Kościoła. Każda z tych jednostek badawczych podlega uprzedniej oddzielnej ocenie i posiada własny wkład w poznanie i odrębna wartość.

W socjologicznej ocenie ogólnej dane i wyniki pochodzące z poszczególnych ankiet socjologicznych zostaną ukazane w analitycznym związku. Ponadto wyniki badań socjologicznych powinny zostać skonfrontowane z wynikami specjalistycznych badań z zakresu historii architektury i sztuki jak też nauk liturgiczno-teologicznych. Wyniki ogólnej oceny socjologicznej zostaną podsumowane w formie raportu. Socjologiczne badanie specjalistyczne zostanie tym samym ukończone w grudniu 2005 (M10).

W projekcie ogólnym następuje w okresie dalszych 12 miesięcy trzystopniowy proces recepcji, tzn. najpierw teologiczne, później politologiczne komentowanie uzyskanych wy-

ników badan ze wszystkich trzech badan specjalistycznych i nastepujace po tym lokalne komentowanie przez osoby reprezentujace badany Kosciól. Ostatecznie rozpoznania zostana zlozone na konferencji oceniajacej wszystkich uczestników projektu ze szczególnym uwzglednieniem profili, perspektyw i potencjalów Kosciólów/Symboli a takze praktycznych mozliwosci stworzenia „Sieci Nadbaltyckich Kosciólów/Symboli” pod koniec roku 2006.

4. Plan pracy w etapach

U podstaw socjologicznego badania specjalistycznego znajduje sie szczegółowy plan pracy przeznaczony do wewnetrznego uzytku, którego etapy kształtują sie w nastepujacy sposób.

Etapy socjologicznego badania specjalistycznego

M1	03/2004	Opis badania naukowego do socjologicznego badania specjalistycznego jest przedlozony i uzgodniony z osobami uczestniczacyimi w projekcie
M2	06/2004	Analiza synoptyczna (w pierwszej wersji) jest przedlozona i nastapil juz wybór wlaczonych w projekt Kosciólów/Symboli
M3	08/2004	Podstawowe teoretyczne rozprawy odbyly sie i pierwsze wyniki zostaly przedlozone
M4	08/2004	Prace merytoryczno-organizacyjne nad przygotowaniem wywiadów z ekspertami zostaly przeprowadzone (teoria, zarys przewodni, wybór, ustalenie terminów etc.)
M5	11/2004	Wywiady z ekspertami zostaly przeprowadzone
M6	12/2004	Pierwsze wyniki wywiadów z ekspertami zostaly przedlozone
M7	03/2005	Prace merytoryczno-organizatorskie nad przygotowaniem ankiety z osobami korzystajacyimi z Kosciola zostaly wykonane (teoria, instrument wywiadu, organizacja przeprowadzenia projektu etc.)
M8	05/2005	Ankietowanie osób korzystajacych z Kosciola/Symbolu zostalo przeprowadzone
M9	09/2005	Wyniki ankietowania osób korzystajacych z Kosciola/Symbolu zostaly przedlozone
M10	12/2005	Raport z wynikami dotyczacy oceny ogólnej socjologicznego badania specjalistycznego zostal opracowany

Zakladajac optymalny przebieg prac badawczych mozna oczekiwac przedlozenia wyników analizy synoptycznej latem 2004, wyników wywiadu z ekspertami na koincu roku 2004/ na poczatku roku 2005; jesienia 2005 mozna spodziewac sie przedlozenia wyników ankiet przeprowadzonych z osobami korzystajacyimi z Kosciólów/Symboli, zas do konca roku 2005 gotowy bedzie raport ogólny mówiacy o wynikach przeprowadzonych badan socjologicznych.

Przewiduje sie sukcesywne informowanie socjologicznych grup zadaniowych w obrebie rady naukowej we wszystkich decydujacych fazach badania oraz egzekwowanie sygnalów zwrotnych.